

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על התקשורת והקולנוע

תוכנית לימודים תשע"ח
פרויקט הגמר לבגרות בעיתונאות-הפקה

מסלול עיתונאות כתובה ומקוונת
סמל שאלון 056387

תוכן עניינים:

- 1.....רקע כללי לתכנית הלימודים עיתונות כתובה ומקוונת.
- 8.....מבוא לפרויקט הגמר לבגרות בעיתונאות – הפקה:
- 9.....מטרות הוראת העיתונאות במסלול ההפקה.
- 10.....דרכי הוראה לכל שלבי הלמידה.
- 11.....עדכונים בתוכנית הלימודים המעשית לבגרות בעיתונות-שנת תשע"ח.
- 12.....חלוקת ציונים ודרישות לחצי פרויקט הגמר כיתה יא'.
- 14.....הגדרת הדרישות לכתבת גמר לבגרות.
- 16.....תיעוד וניתוח תהליך ההפקה (רפלקציה).
- 22.....נייר עמדה.
- 24.....מסמך מצורף, לצורך הנפקת אישור לתלמיד יא'.
- 25.....אישור הפיקוח המעיד על קבלת חצי פרויקט הגמר בכיתה יא'.
- 26.....ביבליוגרפיה מומלצת.

תוכנית לימודים תשע"ח פרויקט הגמר לבגרות בעיתונאות-הפקה

מסלול עיתונאות כתובה ומקוונת

רקע כללי:

כתיבה טובה היא, בעיקר, חשיבה טובה. אינך יכול לכתוב סיפור עיתונאי כראוי, אלא אם כן עיכלת אותו בעצמך ואתה יודע בדיוק מה אתה עושה, בשעה שהמילים מטיילות ממוחך אל מכונת בכתיבה שלך" (warren, 1951,p, 60)

"כתבות (features) אינן מיועדות להעביר מידע חדשותי, אך תפקידן העיקרי היא להעניק את הממד האנושי, להוסיף צבע, ללמד, לבדר, לבאיר."

(Anderson & itule, 1988 , p. 283)

היסטוריונים וחוקרי תקשורת המונים טוענים, כי העיתון הראשון נולד כבר לפני כאלפיים שנה, בעיר רומא, בירתה של האיפריה הרומנית הגדולה. בלב-לבה של רומא שכן הפורום – שהיה המרכז השלטוני, החוקי והעסקי של האיפריה כולה- ושם ראה אור העיתון הראשון: ולא סתם עיתון, אלא אפילו עיתון יומי. שמו היה אקטה דיורנה פופולי רומאני, או בפשטות: מעשי היום של העם הרומאי. ואמנם, עיון בתוכנו של ה"עיתון" הרומאי מלמד כי יש בו לא מעט מן הדימיון, ולפעמים אפילו בצורה מפתיעה, לעיתון המודרני של ימנו (Giffard, 1975).

לפי ספרם של לימור ומן "עיתונות", לאחר המצאת הדפוס, החלו הניצנים הראשונים של עיתונים, מהם התפתחה העיתונות המודרנית. אלו נמכרו תמורת מטבע קטן, גאזטה – שם המטבע נהפך לימים לשם נרדף לעיתון או לכתב עת בשפות שונות.

למרות שמספרם של העיתונים גדל בהתמדה ואף מספר הקוראים שלהם עלה משנה לשנה, הרי שתפוצתם במאה ה-17 וה-18 הייתה עדיין מוגבלת מאוד.

פריצת הדרך המשמעותית התרחשה רק במאה ה-19, ובתוך עשורים אחדים כבר נולדה עיתונות עממית המונית ואף נוצרו הדפוסים הראשונים של העיתונות הפופולארית, המוכרת לנו כיום.

לידתו של העיתון ה"ניו-יורק סאן" ביטאה לדעת חוקרים רבים את ראשיתה של מהפכה בתולדות העיתונות והפכה את העיתון למוצר מעניין, עממי וזול.

החידוש הבולט ביותר שהנהיג הבעלים של עיתון זה, בנג'מין דיי, היה למעשה עיתונות הפני - מונח מפתח בתולדות העיתונות בעולם. מדובר בחידוש בנוף עיתונות ההמון בארה"ב שהוביל דיי במחצית הראשונה של המאה ה-19 כשקבע מחיר נמוך מאוד לעיתון, סנט (פני) אחד, לעומת מחירם הגבוה בהרבה של שאר העיתונים. הרעיון היה להציע לקהל את ידיעות היום במחיר שווה לכל נפש, כמו גם לאפשר בסיס נוח למודעות פרסומיות.

המהפכה של דיי באה לידי ביטוי לא רק בתחום השיווק אלא גם בתוכן – לעומת מרבית העיתונים בעת ההיא שהיו עיתונים פוליטיים, הסאן סיפק לקוראיו ידיעות פוליטיות מעטות וקצרות והקדיש את עמודיו בעיקר לסיפורים ולדיווחים על אירועים מקומיים ועל בני אדם. הסאן הניו-יורקי טבע את דיוקנה של העיתונות האמריקאית הפופולארית – עיתונות המנסה להגיע לקהלים רחבים ככל האפשר, המגישה חדשות באופן אובייקטיבי, מעניקה חשיבות לידיעה מדינית או רכילות סנסציונית, והרואה בעיתון עסק שנועד להניב רווחים, הן מההכנסות מתפוצה והן מהכנסות מפרסומים.

העיתונות הצהובה – עיתונות שפרחה בעיקר בארה"ב בשלהי המאה ה-19 ובראשית המאה ה-20. שתי הדמויות הבולטות בעיצובה, ג'וזף פוליצר (ניו-יורק וורלד) שעל שמו קרוי פרס יוקרתי הניתן בתחום העיתונות) וויליאם רנדולף הרסט (ניו-יורק ג'ורנל). מקור השם הוא בסדרת קומיקס שהתפרסמה בעיתונו של פוליצר שכונתה "הילד הצהוב".

בין מאפייני עיתונות זו – שימוש בכותרות ענק, פנייה אל רגשות הקוראים, שימוש נרחב בגרפיקה ואף מתן פרסים כספיים לאזרחים שיסייעו בגילוי מעשי פשע.

העיתונות האובייקטיבית – צמחה במקביל לעיתונות הצהובה. אחד ממבשריה הבולטים היה ה"ניו-יורק טיימס" (1851). עיתון זה חתר לאובייקטיביות מלאה בדיווח. תפיסת העיתונות האובייקטיבית קיימת עד היום. אולם, אין זה אומר שלעיתון אין דעה ועמדה. בדרך כלל עמדת הבעלים, המו"ל או המערכת באה לידי ביטוי בעיקר במאמרי מערכת תוך הפרדה ברורה בין ידיעות לדעות.

הסיבות להתפתחות העיתונות הפופולארית במאה ה-19: התפשטות ההשכלה וידע הקריאה והכתיבה – ההשכלה התפשטה לחוגים נרחבים, החינוך נהפך למצרך עממי וממילא גדל בהתמדה מספר יודעי הקרוא וכתוב. התרופפות הפיקוח הממשלתי והצנזורה על העיתונות – הדפוס הפקיע מידי השלטון והכנסייה את המונופול על המידע. המצאתו גם תרמה בעקיפין להקמתם של מנגנוני צנזורה שונים. היו אלה תהליכי חילון שצמצמו את כוחה של הכנסייה ואילו תהליכים פוליטיים חברתיים שחקו את כוח הפיקוח של השלטון החילוני. המצאות וחידושים טכנולוגיים – המאה ה-19 בישרה שורה של שינויים טכנולוגיים שהפכו את תהליך ההדפסה ליעיל, למהיר ולזול יותר, למשל, המצאת הקיטור שאפשרה להגביר את קצב התפוקה של מכבשי הדפוס. התבססותה של העיתונות כתעשייה קפיטליסטית – במאה ה-19 התחזק משקלה של העיתונות הפרטית והיא נהפכה בהדרגה לתעשייה עסקית.

מה תפקידה של העיתונות כמוסד וכמקצוע

אליהו כץ במאמרו עיתונאות כמקצוע התייחס להגדרה מהי עיתונאות, כך מנסה להסביר את העיתונות כפרופסיה ואומר שהעיתונות היא מסוג המקצועות שמקדישים עצמם לטיפול בזולת: לחשיפת שחיתויות. מאפיין נוסף הוא שהעיתונות משרתת את הצורך של הציבור לדעת. לגבי סכנות ואיומים: לדווח וליידע את הציבור. מאפיין שלישי הוא שהעיתונות משמשת במה לקבוצות בחברה. מאפיין נוסף הוא שהעיתונאי נתפס בחברה כאיש מקצוע.

ההבדל הוא באופן הכשרת העיתונאים בעבודה. בניגוד לפרופסיות אחרות אין הכשרה מוסדית ומובנת שמחייבת עיתונאים. זה לא דבר מוגדר, זה לא שחור לבן. העיתונות מנוהלת כעסק כלכלי ככל דבר ומה שמניע אותם הם שיקולים כלכליים בלבד. כ"ץ אומר שעיתונות יכולה להיות מאוד דומה למדע – מחפשת אחרי האמת, מכלילה ממקרים פרטניים לגבי כלל החברה בהרבה מאוד מהתופעות וגם העיתונות וגם המדע תורמים ידע. עד שלא ייווצר מחייב חוקי שעיתונאים יעבדו לפי כללים, ילמדו יעברו הכשרה מתאימה. כ"ץ מעודד הקמת בתי ספר לעיתונאות ולתקשורת – מהווה התחלה למיסוד העיתונות כפרופסיה.

דזו, מנסה במאמרו להגדיר מהי עיתונות. הוא מוצא לנכון לעשות זאת בעקבות חוסר עקביות בלימוד עיתונות ברחבי העולם. למרות שכמעט בכל מוסד אקדמי התחום נלמד בצורה זו או אחרת, כמעט ואין שתי גישות דומות להגדרת עיתונות. יש שני גישות שונות והסיבה לכך היא: העיתונות כתחום לימוד אקדמי נתונה עדיין תחת ויכוח-האמביוולנטיות של אקדמיה מול תעשייה גרמה לכך שאין לעיתונות נישה אחת שהיא חלק ממנה.

דזו מציע לראות בעיתונות אידיאולוגיה מקצועית. הוא טוען שלראות בה מקצוע זו טעות. אידיאולוגיה-מכיוון שהיא מונעת מדחף, מהצורך של העיתונאי לייצג את הציבור, להיות "כלב שמירה". ומקצועית-מכיוון שהיא מתווה כללי עבודה לעבודת העיתונאי.

הוא מאמין כי לראות בה אידיאולוגיה מקצועית יכול להיות נקודת מפגש לכל הגישות השונות שיש למה היא עיתונות, דבר שיתרום ללימוד התחום במוסדות האקדמיים.

ניתן לסווג את הערכים הללו ל 5 מרכזיים שמרכיבים את האידיאולוגיה העיתונאית:

1. עיתונות כשירות לציבור- נציגי הציבור, כלבי השמירה מפני השלטון.
2. אובייקטיביות- למסור מידע אמין לציבור, נטול פניות. ערך שקשה ליישם בפועל אך הכרחי לשאוף אליו.
3. אוטונומיה (עצמאות)- הדבר החשוב ביותר לעיתונאי. הכוונה היא לתת לו לעבוד בחופשיות ללא לחצים ערכתיים, כלכליים, מנהליים, טכניים (סוגי הצנזורה למיניהם).
4. מיידיות- תהליך מהיר של קבלת החלטות, עבודה תחת לחץ, מחויבות לפרסום מהיר, דד-ליין, עבודה ללא שיגרה.
5. אתיקה- למעשה שיכלול של כל 5 המרכיבים ביחד. המחויבות לדיווח אמין, מהיר, חף משיקולים זרים ועוד. ב-1956 נכתב קוד אתי על ידי הפדרציה הבינלאומית לעיתונות, אך לא כל העיתונאים מסכימים שקוד כזה צריך היה להיכתב ולחייב אותם. הסיבה לכך היא שעיתונאים מעדיפים לעבוד ללא כללים או פיקוח על עבודתם. דזו מנסה להעמיד את 5 הקריטריונים האלו במבחן מול שני גורמים: מולטימדיה ורב-תרבותיות. מולטימדיה- שימוש משולב בכמה אמצעי תקשורת. רב-תרבותיות- גלובליזציה, הגירה, סוגי אוכלוסייה שונים ומגוונים.

הוא טוען כי 5 הערכים שהוזכרו יהיו חייבים להשתנות או לעמוד באתגר שמציבה החברה המודרנית. בעידן בו האינטרנט מאפשר לכל אדם שחפץ להיות עיתונאי, להגיב על פרסומים, לבקר ואף להתערב בעבודה העיתונאית. העיתונות המסורתית תצטרך לאמץ שיטות עבודה חדשות על מנת לשרוד.

הנטייה של העיתונות המסורתית הייתה לאורך השנים לראות בעצמה כגוף היחיד שמספק לציבור חדשות, אומר לו רק "מה שהוא צריך לדעת". כיום, תשומת הלב של הצרכנים היא קצרה מאוד ונעה בין מספר דקות של קריאת עיתון עד לשניות בלבד של גלישה באינטרנט. הדבר יצריך את העיתונות המסורתית לפרסם לא רק מה שצריך, אלא מה שימשוך את הקורא בפרק זמן הנתון שהוא מקדיש לכך. מכאן שערך האוטונומיה יהיה חייב להשתנות- הן מבחינת הטשטוש בין מפיק החדשות לצרכן (טוקבקס וכ"ו) והן מבחינת שיתוף הפעולה עם מדיה אחרים (העיתון עם האינטרנט).

ערך המיידיות משתנה גם הוא- כבר לא דד-ליין של 24 שעות אלא עדכון שוטף 24/7 של חדשות.

ערך האובייקטיביות ייבחר בכך שהאינטרנט מאפשר שקיפות. כבר לא עיתון אחד או שניים שקובעים מה הם החדשות, אלא אלפי פרסומים. כך ניתן לבחון את אמיתות העיתונאי- אם הוא פרסם דברים משיקולים כלכליים או אחרים האינטרנט מצמצם את השפעת הבעלות הצולבת בכך שהוא מאפשר ריבוי דעות גם של אזרחים וקולות שלא זוכים לבמה תקשורתית בדרך כלל.

ייצוג הציבור- בחברה רב תרבותית ייצוג הציבור נרחב יותר. כשיש מיעוטים, קבוצות אתניות, קהילות קטנות, מהגרים, הדבר מדגיש את האחריות העיתונאית לייצג אותם. העיתונאי צריך להיות בקיא בתרבויות השונות, לדעת מי הם "השחקנים הראשיים" בכל קהילה, אל מי לפנות בשביל לדלות מידע, מקורות. יש צורך להתחשב ברגשות ציבור- חברות תקשורת אף שכרו יועצים ועו"ד על מנת להגן על עצמם מפגיעה במיעוטים. העיתונאי חייב לייצג מיעוטים גם אם הוא אינו רוצה, כי זו אחריותו, זה מתנגש כמעט עם כל 5 הערכים האידיאולוגיים ובעיקר עם עצמאות העיתונאי לחופש בפרסומו.

אתיקה- גם ללא השפעת המולטימדיה והרב תרבותיות זהו ערך שקשה ליישם. עם ריבוי הפרסומים והדעות קשה לעקוב ולפקח.

"מוסד העיתונות בישראל"

לפי מאמרו של נגבי "חופש העיתונות בישראל" הוא טוען, לפי הדמוקרטיה, מכיוון שלאיש אין ידיעה מה טוב או צודק, יש לאפשר לכל אחד להציג את דעתו המנומקת ולנסות לשכנע אחרים – "שוק דעות" פתוח. נגבי מעביר ביקורת על עורכי העיתונים וטוען כי הם שוכחים לפעמים שתפקיד התקשורת אינו לסייע לשלטון להעביר את המסר שלו, אלא לספק עובדות מלאות ושלמות ככל האפשר לפי "שוק דעות" חופשי, ובכך ייתן לכל אזרח להחליט איזו גרסה נראית לו הנכונה מכולן. תפקיד התקשורת לסייע לדמוקרטיה:

- מספקת במה להשמעת מחאה וביקורת של הציבור על השלטון
- אמורה להביא עובדות ונתונים לידיעת הציבור שעל פיהם יוכלו האזרחים להחליט האם יש סיבה לביקורת ומחאה להפלת / השארת השלטון.
- נגבי מזכיר כי חופש העיתונות כולל בתוכו את חופש הביטוי וחופש המידע. נותן סקירה של ההכרה בעקרון חופש הביטוי (בג"צ קול העם, ודאות קרובה וכו')
- במאמרם של נוסקה ולימור "צנזורה צבאית בישראל" אומרים, שמדינת ישראל היא המדינה הדמוקרטית היחידה בה קיימת צנזורה צבאית מוקדמת על פרסומים – יוצר סתירה פנימית. מצד אחד, ישראל מדינה דמוקרטית – חופש הביטוי, חופש העיתונות, הפצת מידע, זכות הציבור לדעת – ערכי יסוד. מצד שני, קיימת מערכת פיקוח פורמלית שמטרתה להגביל זכויות אלו, מטעמים של בטחון לאומי (הצנזורה). מבחינה היסטורית:
- 1933 – הצנזורה הצבאית התחילה בפקודת העיתונות – שר הפנים רשאי לסגור עיתון במידה והוא חושש שהמידע המפורסם עלול לפגוע בשלום וסדר הציבור.
- 1945 – תקנות לשעת חירום – חוק הצנזורה – כל חומר מודפס (בלי קשר לנושאו) מחויב לקבל אישור מוקדם של הצנזורה.
- 1948 – עם הקמת מדינת ישראל שני החוקים אומצו ולצנזורה ניתנה סמכות להעניש את המפר איסורים עלו. על עונשי הצנזורה לא הייתה יכולת ערעור.
- 1949 – ועדת העורכים (גוף התנדבותי לקישור בין התקשורת לגורמי בטחון המדינה) פנתה לממשל בבקשה להקפאת חוקי הצנזורה ולעשות הסכם צנזורה פורמלי (לממשל עדיין נותרה הזכות להפעיל את החוק מחדש).

▪ עם הזמן נחלש כוחה של הצנזורה. והסיבות להיחלשות :
העיתונות המגויסת נעלמה ובמקומה התחזקה העיתונות העצמאית. עם קום המדינה, העיתונות שיתפה פעולה כמעט בצורה מוחלטת עם הממשלה וכוחות הביטחון. ככל שהזמן התקדם (בעיקר אחרי מלחמת יום כיפור), העיתונאים פחות מגויסים למערכת הפוליטית, מעבירים ביקורת, שואלים שאלות. החלשה משמעותית של האיום הקיומי למדינת ישראל גרר את החלשות החשש לפגיעה בביטחון המדינה. תביעה מתמדת של העיתונאים להגמיש את טווח הפרסום
חידושים טכנולוגיים שינוי את פני התקשורת בישראל. ממיעוט כלי תקשורת בבעלות ממשלתית (מה שהעיתונאי ירשום זה מה שהציבור ידע) לריבוי אמצעי תקשורת שרובם בבעלות פרטית (הזרמת המידע גדולה יותר ומגוונת)

▪ 1996 – הסכם הצנזורה מוחל על כלל כלי התקשורת ולא רק על חברי ועדת העורכים
לפי מאמרם של אזרחי וגושן "בעלות צולבת", עד שנות ה-80 רוב אמצעי התקשורת היו בבעלות ממשלתית ולא היו "שוק תקשורת".

במהלך שנות ה-90 עקב גל החידושים הטכנולוגיים, חלה מהפכה. קמה תחרות בין גופי תקשורת שונים, אשר מרביתם היו בידיים פרטיות. התחרות הוזילה את העלויות, אך יצרה בעיה של אינטרסים כלכליים – בשל שינוי נוסף שקרה בתקשורת בישראל – **בעלות צולבת**.

בעלות צולבת – גוף אחד שולט ביותר מכלי תקשורת אחד, או בכלי תקשורת ועסקים אחרים.
בעקבות הבעלות הצולבת נחקקו **כללי הבעלות הצולבת** אשר מגבילים את הכוח של אותן קבוצות. ניתן להסתכל על החקיקה בשני היבטים :

היבט **דמוקרטי** : צמצום הסכנות למשטר הדמוקרטי כתוצאה מבעלות צולבת –
צמצום ביקורת חיצונית על אמצעי התקשורת מחשש לסנקציות מצד בעלי אמצעי התקשורת (אי פרסום דבריהם בתקשורת). בחירת נושאי הסיקור של אמצעי התקשורת מתוך שיקולים כלכליים
צמצום הביקורת על בעלי השליטה באמצעי התקשורת – העיתונאים עצמם לא יפעלו בניגוד לאינטרסים אישיים וכלכליים של בעלי אמצעי התקשורת.

טשטוש הפרדה בין הון לשלטון – יחס מועדף לנבחרי ציבור בעלי יחסים קרובים לבעלי אמצעי התקשורת.
צמצום מגוון הדעות הציבורי – עקב כל האינטרסים, תימנע הפצה של מידע חיוני לציבור ובכך יעורער פעולתו של המשטר הדמוקרטי היבט **כלכלי** : סיוע בפיתוח תחרות מבוקרת בין גופי תקשורת שונים מניעת ריכוזיות בשוקי התקשורת. במאמר מוצע הגבלת בעלות צולבת רק בתחום החדשות והאקטואליה והקלה באיסורי הבעלות הצולבת בתחומי תוכן אחרים.

כללי האתיקה עיתונאית:

תקנון האתיקה קובע עקרונות התנהגות לעיתונאים – לפי כללי האתיקה, העיתונאים הם משרתי הציבור, ובתור שכאלה עליהם לגלות אחריות רבה בכל צעד ושעל, כדי שלא למעול באימון שהציבור נותן בהם. כמו כן חובתם לשמור על דיוק ומהימנות במסירת המידע. עיתונאי המוסר מידע מתוך ידיעה ברורה שהמידע איננו נכון - מועל באמון. עיתונאי המעביר מידע מסולף במטרה לשרת צרכים פרטיים של אדם או של מוסד - מנצל לרעה את מקצועו ואת כוחו .

כללי האתיקה מדגישים את הגינות העיתונאית. פיתויים, סחיטות ואיומים הם דרכים בלתי כשרות, ואסור לעיתונאי להשתמש בהן להשגת מידע. באותה מידה אסור לעיתונאי לקבל מתנות מאנשים או ממוסדות שאתם הוא קשור בעבודתו, וזאת מחשש שהדבר עלול להטות את דעתו .

תפקיד העיתונאי הוא להגן על חופש העיתונות ועל חירות הביטוי. כלומר : לשמור על הזכות היסודית של כל אדם בחברה דמוקרטית להביע את דעתו, להגיב, לתמוך או להתנגד, ולדון בכל נושא. חובתו של

העיתונאי לספר לאזרח מה קורה סביבו : מה מתרחש בממשלה, בכנסת ובכל אחד מתחומי חיינו. חובתו לבקר עיוותים ולהוקיע גילויי שחיתות. עם זאת, העיתונאי חייב לשמור על צנעת הפרט. עליו להגן על כבודו של האדם, ולהישמר מפגיעה ברגשותיו. אסור לעיתונאי לפלוש לחייו הפרטיים של אדם, ולגלות לציבור את ענייניו וסודותיו רק כדי לספק את יצר הסקרנות של קוראיו. כללי האתיקה מגנים על אדם ששמו הטוב נפגע.

אחד מחוקי האתיקה החשובים ביותר הוא החובה להימנע מלשון הרע, כלומר מהוצאת דיבה על אדם. הוצאת דיבה היא פרסום של דבר שקר הפוגע בשמו הטוב של אדם כלשהו. חוק לשון הרע מעניש עיתונאים ועיתונים העוברים עברה כזו ואף מבטיח פיצוי לנפגע.

מקורות :

- כ"ץ, א. (1998). עיתונות כמקצוע. בתוך : כספי, ד. ולימור, י. (עורכים). אמצעי תקשורת המונים בישראל – מקראה. ת"א: האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 312-319.
- לימור, י. ומן, ר. (1997). עיתונאות. איסוף מידע, כתיבה ועריכה. תל-אביב, האוניברסיטה הפתוחה. פרק 3, עמ' 119-149.
- לימור, י. ומן, ר. (1997). עיתונאות. איסוף מידע, כתיבה ועריכה. תל-אביב, האוניברסיטה הפתוחה. פרק 1, עמ' 20-33.
- אזרחי, י., גושן, ז'. ו-לשם, ש'. (2004). בעלות צולבת – שליטה ותחרות בשוק התקשורת הישראלי. ירושלים: המכון הישראלי לדמוקרטיה.
- נוסק, ה'. ולימור, י. (1998). צנזורה צבאית בישראל – פשרה זמנית מתמשכת בין ערכים מתנגשים. בתוך : כספי, ד'. ולימור י. (עורכים), אמצעי תקשורת המונים בישראל (362-390). תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה.
- נגבי, מ'. (1995). חופש העיתונות בישראל: ערכים בראי המשפט (1-21). ירושלים: מכון ירושלים לחקר ישראל.
- תקנון האתיקה המקצועית של העיתונות, תקנון מועצת העיתונות בישראל. (2007).
- Deuze, M. (2005). What is Journalism? Professional identity and ideology of journalism reconsidered. *Journalism* 6(4): 442-464

מבוא לפרויקט הגמר לבגרות בעיתונאות – הפקה:

מסלול התקשורת בחטיבה העליונה מחולק לתת מקצועות: תקשורת עיונית ותקשורת מעשית (הפקה).

תוכנית הלימודים המעשית "עיתונות כתובה ומשודרת" - הפקה – מסלול עיתונאות כתובה ומקוונת, מהווה המשך לתוכנית הלימודים העיונית "עיתונות כתובה ומשודרת" ומבטאת את תפיסת העולם של הפיקוח על התקשורת והקולנוע, הרואה חשיבות רבה בקשר מהותי והזנה הדדית בין הלימודים העיוניים והמעשיים (הפקה).

הלימודים העיוניים מהווים מסד רעיוני ותוכני ללימודי ההפקה. בחלק העיוני, מתוודעים התלמידים לתפקידיה של התקשורת בחברה, לדרכי פעילותה, למניעים והאילוצים העומדים מאחורי הפקת התוצרים התקשורתיים של ארגוני התקשורת ואת השלכותיהם על השיח ותפיסת העולם האישית, החברתית והתרבותית של הנמענים.

בחלק המעשי (הפקה) מתנסים התלמידים, הלכה למעשה, בהפקת תוצרים תקשורתיים. הלימודים המעשים מאפשרים ניסוי וטעייה, משתפים את התלמיד בתהליכים של יצירת ידע ומונעים צרכנות פאסיבית של ידע הנוצר ע"י אחרים, זאת באמצעות הקניית כלים לצריכה ביקורתית והפקה של תוצרי המדיה.

על פי הרציונל של הפיקוח על התקשורת והקולנוע, לתקשורת תפקיד מרכזי בהכשרת התלמידים לחיים מעורבים ופעילים במדינה דמוקרטית. לאור זאת תפקיד לימודי ההפקה לטפח העצמה של התלמידים, מעורבות חברתית ועיסוק בנושאים בעלי תרומה חברתית ותרבותית חינוכית.

תהליך הוראה נכון של לימודי הפקות התקשורת יתרום לצריכה מושכלת של תקשורת, לפיתוח כישורי החיים של התלמידים ולהבנת תהליכים תקשורתיים וחברתיים, לגיבוש זהותם כאזרחים במדינה דמוקרטית וליכולתם להשפיע כיוצרים על שיפור הסביבה בה הם חיים. תהליך ההוראה של מסלול העיתונות המודפסת והמקוונת מורכב. על המורים להתייחס בהכנת תוכנית העבודה לרמת המכוונות של התלמידים לכתיבה בכלל וכתיבה עיתונאית בפרט, לכישורי הכתיבה של התלמידים וליכולות הכתיבה המגוונות שלהם ולחשש מהכתיבה. על המורים המלמדים את המסלול לקחת בחשבון כי תלמידים קוראים פחות מאשר בעבר, חשופים יותר לתרבות פופולארית במדיה האלקטרוניים ומעדיפים את המדיה האלקטרונית והשפה החזותית על פני השפה הכתובה.

לאור האמור לעיל ברור, כי יש לנסות ולקרב את התלמידים במהלך לימודיהם לעולם התקשורת הכתובה והמודפסת. מומלץ לעשות זאת באמצעות התאמת הנושאים, כלי ההוראה ושיטות ההוראה לעולם הלומדים תוך פיתוח אקלים כיתתי המזמן למידה משמעותית והעצמת התלמידים (שכלית, רגשית וערכית).

מבחינת התכנים, מומלץ לאפשר לתלמידים חופש בבחירת נושאי הדיון והכתיבה ולעודד פיתוח סגנון כתיבה אישי.

מבחינת כלי ההוראה ושיטות ההוראה: מומלץ להימנע משיעורים פרונטאליים ולהרבות בסדנאות המאפשרות עיסוק ביקורתי ויצירתי בטקסטים תקשורתיים, ובהתנסויות בתחומים של תחקיר, כתיבה, עריכה, צילום סטילס, עיצוב ועוד.

חובה לקיים את השיעורים בחדר מחשב המצויד בתוכנות המסייעות לתהליך הכתיבה, העיצוב והפקת העיתונים. לימוד בחדר-מחשבים המחובר לאינטרנט מאפשר נגישות לטקסטים תקשורתיים מודפסים ומקוונים, מגוון מקורות מידע, חשיפה לסגנונות כתיבה בעיתונות המקוונת, תרגול בהפקת תוצרים לעיתונות המקוונת ועוד.

המורה המוביל תהליך הפקה במסלול עיתונות כתובה ומשודרת חייב להיות אדם בעל הכשרה מקצועית המתאימה לתחום הדעת ובעל ניסיון בהפקה עיתונאית בפועל.

התוכנית שלעיל מאפשרת למורה מרחב פעולה וגמישות שיאפשרו לו להתאים את תהליך העבודה וסוגי התוצרים המתאימים לכיתה. מומלץ למורים לפתח בכיתותיהם אקלים כיתה המעודד פרשנויות שונות המעוגנות בהקשרים חברתיים ותרבותיים שונים, תוך גילוי סובלנות וכבוד למגוון של דעות כדי שניתן יהיה להוביל תהליכים יצירתיים וליצור קשרי אמון עם התלמידים.

לידיעתכם:

- מסלול עיתונות מודפסת ומקוונת -הפקה, נלמד בכיתות י"א ו- יב', בהיקף של לפחות 180 שעות .
- את הנושאים הנכללים בתוכנית ניתן ללמד הן כיחידות תוכן נפרדות, והן במשולב עם נושאים אחרים. וניתן לשנות את סדר הוראת הנושאים.
- בסיום כל פרק על התלמידים לעמוד במטלת ביצוע. יש לצרף את התוצרים לתיק ההפקה האישי (פורטפוליו) של כל תלמיד .
- הבוחנים בבחינת הבגרות המעשית ייקבעו על ידי הפיקוח על הוראת התקשורת והקולנוע.
- בסיום הבחינות יש לשלוח לפיקוח על התקשורת את העתק גיליון הציונים שנשלח לאגף הבחינות וצילום של לפחות שלושה מתוצרי התלמידים.
- שימו לב! חשוב מאוד להשתתף בהשתלמויות.
- באחריות המורה להתעדכן בכל הנוגע לשינויים בתוכנית הלימודים המעשית והעיונית. כבכל שנה מתקיימים שינויים בתוכנית הלימודים המעשית.

מטרות הוראת העיתונאות במסלול ההפקה

- טיפוח כישורי החקר, הכתיבה והעריכה של התלמיד.
- טיפוח החשיבה הביקורתית של התלמיד ויכולתו לנתח את המציאות מנקודות מבט שונות.
- העצמת התלמיד ויכולתו להעביר מסרים באופן ברור, מנומק ומבוסס, מעניין ומשכנע ויצירת הזדמנויות לביטוי קולם של התלמידים.
- העמקת המעורבות החברתית של התלמיד בחיי הקהילה ובתחומי אקטואליה.

- העמקת הבנת התלמיד לגבי גורמים המשפיעים על עבודת העיתונאי, וההשפעות של העיתונות.
- חינוך לערכים הומניסטיים ולתרומה לקהילה.

יעדים:

- התלמידים יבינו את מרכיבי היסוד בתהליך התקשורת.
- התלמידים יבררו את מקומה של תקשורת המונים בחייהם.
- התלמידים יכירו את מאפייני השפה התקשורתית עיתונאית וינתחו טקסטים תקשורתיים על פי מאפיינים אלה.
- התלמידים יכירו את ההשלכות של אמצעי התקשורת על החברה.
- התלמידים יכירו את מבנה מערכת העיתון ועבודת העיתונאי.
- התלמידים יכירו את תהליכי הבררה בעבודת החדשות.
- התלמידים ידעו לזהות ולמיין את התוצרים החדשותיים.
- התלמידים ידעו לכתוב ולמיין סוגים שונים של כתיבה עיתונאית.
- התלמידים יכירו את יסודות השפה הוויזואלית בעיתונות הכתובה והמשודרת.
- התלמידים ידעו לנתח מידע ומסרים ויזואליים בתקשורת.

דרכי הוראה לכל שלבי הלמידה:

1. ניתוח של עיתונים ושל טקסטים עיתונאיים ודיון במאפיינים הסגנוניים, במבנה, באסטרטגיות עוררות עניין, באמינות המידע והייצוג, בזיהוי העמדה שלהם ובהשפעות שלהם על הקורא.
2. השוואות: מציאת הדומה והשונה בין ז'אנרים המטפלים באותו נושא, בין סגנונות כתיבה ועריכה של עיתונאים ועורכים, בין תפישות תפקיד עיתונאיות, בין סגנונות כתיבה עריכה ועיצוב בעיתונות מודפסת ובעיתונות מקוונת.
3. יצירה של טקסטים עיתונאיים ומשוב אישי וקבוצתי עליהם.
4. רפלקציה בעל פה ובכתב על תהליכי יצירה והפקה, תוך קישורם לחומר הלימוד העיוני.
5. צפייה בסרטים עלילתיים ותיעודיים על עיתונאים ודיון בתפישות תפקיד של העיתונאי, בדילמות אתיות ובפתרונותיהן, בתהליך העבודה העיתונאית במציאות ובסרט.

6. משימות חקר אישיות, קבוצתיות וכיתתיות; חקר נושא אקטואלי באינטרנט, ראיונות עומק, סקר כיתתי ו/או בית ספרי בנושא מסוים, הכיתה כקבוצת מיקוד (כיצד הכיתה תופשת עיתון מסוים, טקסט עיתונאי מסוים, סגנון כתיבה, עריכה ועיצוב מסוים, גישה אתית, תקשורתית, תרבותית, חברתית מסוימת)

7. הזמנת עיתונאים עורכים צלמים ומעצבים גראפיים להרצאות ולסדנאות, ראיונות אישיים וקבוצתיים עם עיתונאים וצלמים.

עדכונים בתוכנית הלימודים המעשית לבגרות בעיתונות-שנת תשע"ח

- **בשנת הלימודים תשע"ח יגישו התלמידים את פרויקט הגמר בעיתונות (הפקה) בשני חלקים:**
חצי פרויקט גמר יוגש בסוף כיתה יא' (או עד 31/12 בכיתה יב' וזאת רק עם אישור מיוחד מהפיקוח) ופרויקט הגמר השלם יוגש בסוף כיתה יב'. פרויקט הגמר יכלול בתוכו תיק הפקה הכולל 3 כתבות מ-3 ז'אנרים שונים.

- **הגשת חצי פרויקט גמר בסוף כיתה יא':** בסוף כיתה יא' יגישו התלמידים שתי כתבות מז'אנר ידיעה חדשותית (אותה יש ללוות בתהליך רפלקציה) ומאמר דעה יש לבחור ז'אנר אחד ולפרסמו באתר מקוון או בעיתון בית ספרי או מקומוני. את שתי הכתבות יש להגיש בתוך תיק פורטפוליו (תיק הפקה) למורה המקצועי של הכיתה, ממנו יקבלו התלמידים ציון שייכלל בתיק ההפקה השלם שיוגש בסוף כיתה יב'. במקביל ישלח טופס ובו הנושאים של חצי פרויקט הגמר אל הפיקוח (בסוף כיתה יא ולא יאוחר מ 31/12 בכיתה יב). משקלה של הידיעה החדשותית בתיק ההפקה הוא 15% מהציון (10% הידיעה; 5% תיעוד תהליך ההפקה), ואילו משקלו של מאמר הדעה הוא 20% מהציון.

- **הגשת פרויקט הגמר השלם בסוף כיתה יב':** במהלך כיתה יב' יעבדו התלמידים על כתבת הגמר, שתהיה מאחד הז'אנרים: תחקיר או חברה-תופעה או כתבה חדשותית מורחבת. לכתבת הגמר המשקל הגדול ביותר בפרויקט הגמר והיא מהווה 35% מהציון. יש ללוות את כתבת הגמר בתהליך הפקה-רפלקציה. יש ללוות לכתבת הגמר את הז'אנרים הבאים: ראיון עיתונאי וצילום עיתונאי או מגזיני משקלן של שני הז'אנרים הוא 10% מהציון, והכתבה 25%.

- תיעוד תהליך ההפקה 10%.

- נייר עמדה 10%

ניתן לפרסם את כתבת הגמר בעיתון מקוון או בעיתון מודפס.

- בפרויקט הגמר שמוגש בסוף כיתה יב' יש לכלול בסה"כ 5 ז'אנרים שונים, כאמור לעיל. יש לכלול בו את שתי הכתבות שהוגשו במהלך כיתה יא' בצמוד לאישור שניתן ע"י הפיקוח על הגשה מסודרת ובזמן, הלינקים לכתבות או הכתבה שהתלמיד בחר לפרסם באתר המקוון או העתק מהעיתון שהתפרסמה בו הכתבה. בתיק ההפקה יש להוסיף נספחים שיכללו פירוט למקורות המידע שהשתמש בהן התלמיד בכל הכתבות, לכתוב את ריאיון העומק בכתבת הגמר כז'אנר נפרד ולפי כללי הכתיבה העיתונאים.
- **שליחת תיקי ההפקה לבוחנים** : את פרויקט הגמר בסוף כיתה יב' יש לשלוח אל הבוחן שנבחר לבחון בבית הספר ע"י הפיקוח. רק לאחר הודעה מסודרת מאת הפיקוח יש לשלוח את תיקי ההפקה אל הבוחן.
- מיד בתום בחינת הבררות המעשית יש לשלוח אל הפיקוח עותק של הציונים שניתנו ע"י הבוחן וע"י המורה המקצועי. בנוסף יש לשלוח לפחות 3 תיקי הפקה מסקלת ציונים שונה.

חלוקת ציונים:

בחינה חיצונית 50%				
עיתונות כתובה ומשודרת				
נייר עמדה	כתבת גמר	פרויקט חצי גמר ידיעה חדשותית 10% ורפלקציות 15%	מאמר דעה	ראיון עם תלמיד
10%	35%	25%	20%	10%

הדרישות לחצי פרויקט הגמר כיתה יא'

1. ידיעה חדשותית:

ז'אנר כתיבה זה הינו ז'אנר חובה לכתיבה והוא חייב להימצא בחצי פרויקט הגמר המוגש במהלך כיתה יא'.

נושא בעל עניין ציבורי, אירועים שעוסקים בעניינים חשובים. נושאים פוליטיים, כלכליים או חברתיים, או אירועים שעוסקים בהיבטים אנושיים. הידיעה מתבססת על עיבוד ואינטגרציה של מקורות המידע.

הידיעה עומדת בכללי האתיקה העיתונאית האובייקטיבית הבאים: מחויבות לאמת ולדיוק, הפרדה סגנונית וחזותית בין דיווח על עובדות לבין שיפוט והבעת עמדה של הכותב. מחויבות להוגנות ולאיזון בין נקודות מבט שונות.

במקרה של התנגשות בין חופש הביטוי לבין ערכים המנוגדים לו, העדפת הגישה של אחריות חברתית. מחויבות לזכויות יוצרים ולכללי הציטוט. במקרה שבו המרואיין בן משפחה או קרוב, יש להדגיש את הנתון מבחינת, גילוי נאות".

- יש ללוות את הידיעה בתיעוד של תהליך הפקה, ניתן לפרסם את הידיעה גם בעיתון הבית ספרי או בעיתון מקוון.
- מספר המילים ינוע בין 200-500.
- יש ללוות את הידיעה בצילום עיתונאי חדשותי **שהכתב צילם** בזמן סיקור האירוע או בצילום המרואיין לידיעה. אפשר להוסיף לידיעה צילום מתוך אחד ממאגרי הצילומים המאושרים הקיימים ברשת
- להשתמש ב-2-3 מקורות ובציטוט מרואיין אחד לפחות בציטוט ישיר או עקיף.
- אין לכתוב ידיעה בדויה או לשכתב ידיעה קיימת של כותב אחר. את הידיעה החדשותית ונספחיה יש להגיש בסוף כיתה יא' למורה המקצועי.

2. מאמר דעה:

ז'אנר כתיבה זה הינו ז'אנר חובה לכתיבה והוא חייב להימצא בחצי פרויקט הגמר המוגש במהלך כיתה י"א.

התלמיד יכול לבחור מתוך סוגי הכתיבה הבאים המאפיינים את הז'אנר: טור אישי, פובליציסטיקה, ביקורת טלוויזיה; מוזיקה; קולנוע; תיאטרון, יצירת קריקטורה או קומיקס המעביר מסר חברתי ו/או פוליטי אם באמצעות ציור בלבד או ציור עם מילים, צילום צף שלקוח מאחד ממאגרי התצלומים הקיימים אליו מתלווה ניתוח הצילום ודעתו של התלמיד.

- מספר המילים ינוע בין 200-500 מילה.
- המאמר מתייחס לעובדות חשובות משני מקורות שונים לפחות, המאמר יתבסס על עיבוד ואינטגרציה של מקורות המידע.
- ניתן לזהות במאמר מבנה רעיוני מגובש סביב עמדה, טיעון או אמירה מרכזית, כאשר העובדות, הדוגמות.
- יש ללוות את המאמר בצילום עיתונאי שהכתב צילם או בצילום מתוך אחד ממאגרי הצילומים המאושרים הקיימים ברשת.
- המאמר עומד בכללי האתיקה העיתונאית הבאים: מחויבות להבעת דעה מנומקת ומבוססת על נימוקים, עובדות ודוגמות במקרה של התנגשות בין חופש הביטוי לבין ערכים המנוגדים לו, העדפת גישה של אחריות חברתית. מחויבות לזכויות יוצרים ולכללי הציטוט.

הגדרת הדרישות לכתבת גמר לבגרות

כתבת תחקיר-חשיפה / כתבה חברתית-תופעה/כתבה חדשותית מורחבת

כתבה המבוססת על חקר	
נושא בעל עניין ציבורי/ תופעה או סוגיה חברתית, תרבותית, אקטואלית	נושא
1000 – 1200 מילים .	היקף
הכתבה תכלול לפחות 4 מקורות מידע שונים, כתובים (אינטרנט, עיתון, ספר, סרט, טלוויזיה וכד') אחד מהם ישמש כמומחה דעת בראיון עומק (פנים אל פנים) וצילום עמו.	מקורות מידע
מבנה הכתבה מורכב מכותרת ראשית, משנה, פתיח, כותרות ביניים, ליד, בוקסה (מסגרת) ושתי תמונות, תמונה אחת צולמה על ידי התלמיד.	מבנה צורני
ניתן לזהות בכתבה מבנה רעיוני מגובש (מהפרטי אל הכללי ולהיפך, שאלות ותשובות, בעד ונגד, בעיה ופתרונותיה, סדר של התרחשות אירועים וכד').	מבנה רעיוני
לפי כללי הכתיבה העיתונאית. סגנון יצירתי ומעורר עניין, מבוסס על עובדות.	סגנון כתיבה
הכתבה תתבסס על עיבוד ואינטגרציה של מקורות המידע כולל שכתוב הראיונות .	אינטגרציה
האמצעים החזותיים מדגישים את מה שחשוב וגם מעניין ומתאימים לתוכן. לדוגמה : בחירת צבע רקע, פונט, שימוש בלידים, בוקסות, תמונות או איורים.	עימוד ועיצוב
הכתבה עומדת בכללי האתיקה העיתונאית האובייקטיבית הבאים: מחויבות לאמת ולדיוק, הפרדה סגנונית וחזותית בין דיווח על עובדות לבין שיפוט והבעת עמדה של הכותב. הבעת עמדת הכותב אפשרית לאחר הצגת כל הצדדים והעובדות. מחויבות להוגנות ולאיוון בין נקודות מבט שונות. במקרה של התנגשות בין חופש הביטוי לבין ערכים המנוגדים לו, העדפת הגישה של אחריות חברתית. מחויבות לזכויות יוצרים ולכללי הציטוט. במקרה שבו המרואייין בן משפחה או קרוב, יש להדגיש את הנתון מבחינת, גילוי נאות".	אתיקה
הכתבה תכיל מידע ו/או נקודת מבט שיש בהם חידוש ו/או תועלת לקהל היעד.	תרומה וחידוש

<p style="text-align: right;">תוצר 25%</p> <ul style="list-style-type: none"> • 5% נושא מעורר עניין וחשוב, הסבר ותיאור המבוסס על מגוון מקורות מידע המייצגים נקודות מבט שונות • 20% <ul style="list-style-type: none"> - מבנה הכתבה מוצג לפי כללי הכתיבה העיתונאית. - מבנה רעיוני מגובש ואינטגרטיבי - סגנון כתיבה המפריד בין הצגת עובדות לבין הבעת דעה ושיפוט - אמת, דיוק ואיזון בהצגת העובדות והצדדים - העריכה מבליטה את החשוב והמעניין - תרומה וחינוך של המידע ו/או של נקודות המבט ו/או הסגנון - עיצוב ועימוד רלוונטיים לתוכן ולמבנה הרעיוני של הכתבה <p style="text-align: right;">צילום עיתונאי 4%</p> <p>במסגרת הז'אנר יש לצרף לכתבה שני (2) צילומים, אחד מהצילומים התלמיד צילם:</p> <p>א. צילום עיתונאי, והוא מעביר מסר חברתי ו/או פוליטי (צילום צף). יש לצרף לצילום כיתוב תחתי לצילום וקרדיט לצלם.</p> <p>ב. צילום מגזיני, יש לצרף לצילום המגזיני, כיתוב תחתי לצילום וקרדיט לצלם.</p> <p style="text-align: right;">ראיון עיתונאי 6%</p> <p>במסגרת ז'אנר זה ניתן לראיין מומחה דעת שיש לו קשר לנושא כתבת הגמר. לקראת כתיבת הראיון העיתונאי יש לאסוף חומר רקע על המרואיין או המרואיינים, וחלק ממנו יש לעבד כחומר רקע שישולב במסגרת הראיון, בכותרת משנה או בבוקסות שתשולבנה בכתבה. כמו כן יש לצלם את המרואיין/ים. יש לכלול את הראיון לנספחים בתיק ההפקה.</p>	<p style="text-align: center;">קריטריונים</p> <p style="text-align: center;">להערכת התוצר</p> <p style="text-align: center;">35%</p>
---	--

תיעוד וניתוח תהליך ההפקה של הידיעה החדשותית וכתבת הגמר (רפלקציה):

מבחינת החובות המוטלות במסגרת הגשת פרויקט הגמר על התלמיד להגיש תיעוד תהליך הפקה – רפלקציה של שתי כתבות בלבד:

1. תיעוד תהליך הפקה המתלווה לכתביבת והגשת הידיעה החדשותית-הגשה בסוף כיתה יא' ובסוף כיתה יב'
2. תיעוד תהליך הפקה המתלווה לכתביבה והגשת כתבת הגמר-בסוף כיתה יב'

תיעוד תהליך ההפקה יתייחס לנושאים הבאים:

- שיקולי בחירת הנושא
- שיקולי העריכה
- השלבים הקלים והקשיים שהתגלו במהלך העבודה
- מבנה הכתבה
- פרסום הכתבה באתר מקוון ובעיתון בית הספר
- קישור בין עבודת ההפקה לידע העיוני שצברו התלמידים בתקשורת המונים ובעיתונאות

הרפלקציה של הידיעה החדשותית: (5% מהציון הסופי)

❖ שיקולים בסיקור האירוע החדשותי: (לבחור סעיף אחד מתוך הסעיפים הנה"ל)

- מהם שיקולי בחירת הנושא? ומדוע בחרתי באירוע כידיעה חדשותית?
- מהם שיקולי העריכה של הידיעה? מדוע בחרתי להציג מידע מסוג מסוים בתחילת הידיעה ולא בסופה?
- האם התגלו דילמות בתחום האתיקה ואם כן כיצד פתרתי אותן?
- מה היו השלבים הקלים לאורך הכתיבה ומה היו השלבים בהם התגלו קשיים בתהליך ההפקה

❖ שאלות הנוגעות למבנה הידיעה: (לענות על כל הסעיפים הנה"ל)

- מהם 5 המ"מים?
- על פי איזה דפוס כתיבה נכתבה הידיעה החדשותית ומדוע?
- מדוע נבחרה כותרת זו ומהו סוגה?

- איזה מידע נבחר לכותרת המשנה ומדוע?
- מהו סוג הפתיח הקיים בידיעה?
- מדוע נבחר צילום זה לידיעה?
- מי הוא המרואייין בידיעה, מדוע הוא נבחר ומדוע בחרתי לצטט את המרואייין באופן ישיר או עקיף?
- מהם מקורות המידע בידיעה ומהו סוגם?
- מה הם הקריטריונים של ערך חדשותי בידיעה?

פרסום הידיעה באתר מקוון ובעיתון ביה"ס, במידה ואם הכתבה פורסמה: (לענות על סעיף אחד מתוך הסעיפים הנ"ל)

- האם העלית את הידיעה החדשותית לאתר מקוון? לאיזה אתר העלית ומדוע בחרת דווקא בו לפרסום ידיעתך?
- האם התגלו קשיים בכניסה לאתר המקוון? אם כן, אילו קשיים וכיצד התגברת עליהם?
- האם הידיעה התפרסמה, והאם חלו בה שינויים? במידה וחלו בידיעה שינויים, האם הם היו לרוחך, או שמא לא?
- האם הידיעה התפרסמה בעיתון ביה"ס או בעיתון מודפס אחר? במידה ולא, מדוע לא?
- הצבע על החוויה שבפרסום ידיעה חדשותית באתר מקוון לעומת פרסומה בעיתון מודפס

**הרפלקציה של כתבת הגמר (תחקיר או חברה או כתבה חדשותית)
(10% מהציון הסופי)**

על התלמיד לענות על סה"כ 8 שאלות מתוך השאלות הנ"ל:

1. **פרסום כתבת הגמר בעיתון מקוון ובעיתון ביה"ס: (לענות על שאלה אחת) (2%)**
 - היכן בחרת לפרסם את כתבת הגמר שלך, בעיתון מקוון או בעיתון מודפס ומדוע?
 - במידה והעלית את כתבתך לאתר מקוון, האם התגלו קשיים במהלך העבודה? במידה וכן, ציין כיצד התגברת עליהם?
 - במידה וחלו בכתבתך שינויים, האם הם היו לרוחך, או שמא לא?
 - האם הכתבה התפרסמה בעיתון ביה"ס או במקום אחר? במידה ולא, מדוע לא?

• 2.1. במידה ונבחרה כתבת התחקיר ככתבת גמר: (לענות על 4 שאלות) (5%)

- מה היו שיקולי בחירת הנושא?
- מה היו שיקולי העריכה ?
- מה היו הדילמות בתחום האתיקה וכיצד פתרת אותן?
- מה היו השלבים הקלים בתהליך ההפקה ומהם השלבים בהם התגלעו קשיים בתהליך זה?
- מהי שאלת התחקיר? מהי השערת התחקיר?
- מדוע נבחרה כותרת זו לכתבת התחקיר ומהו סוגה?
- איזה מידע נבחר לכותרת המשנה ומדוע?
- מהו סוג הפתיח הקיים בידיעה? ומדוע בחרת בו?
- על אילו מקורות מידע נשענה כתבת התחקיר? מדוע? ומהו סוגם?
- במידה וערכת סקר-כיצד ביצעת את הסקר? כמה נסקרים השתתפו? מה גילם? מינס? כיצד עיבדת את תוצאות הסקר? כיצד שילבת את תוצאות הסקר בכתבה והאם הם חיזקו את השערתך או הפריכו אותה?
- מיהו מומחה הדעת ומדוע בחרת דווקא בו? אילו שאלות שאלת אותו?
- מי הוא/הם המרואיינים בכתבה החברתית, ומדוע נבחרו/ להיות מצוטטים באופן ישיר או עקיף?
- מהם הממצאים החדשים שגילית?
- מדוע נבחר צילום/ים עיתונאי/ים זה לכתבת התחקיר?
- מהם המסקנות בעקבות הכנת כתבת התחקיר?
- מהן ההמלצות לעתיד בעקבות הכנת הכתבה?

• 2.2. במידה ונבחרה הכתבה החברתית ככתבת גמר:

(לענות על 4 שאלות) (5%)

- מה היו שיקולי בחירת הנושא?
- מה היו שיקולי העריכה ?
- מה היו הדילמות בתחום האתיקה וכיצד פתרת אותן?
- מה היו השלבים הקלים בתהליך ההפקה ומהם השלבים בהם התגלעו קשיים בתהליך זה?
- מהי התופעה המצוינת בכתבה החברתית?
- האם התופעה הינה תופעה חדשה? רחבה? ותיקה? מצומצמת?
- מהי ההשערה הנוגעת לתופעה המצוינת? האם היא תתרחב? תצטמצם? אם תתרחב, מדוע ומה ההמלצות? ואם תצטמצם, מדוע ומהן ההמלצות?
- מדוע נבחרה כותרת זו לכתבה החברתית ומהו סוגה?
- איזה מידע נבחר לכותרת המשנה ומדוע?
- מהו סוג הפתיח הקיים בידיעה? ומדוע בחרת בו?

- על אילו **מקורות מידע** נשענה הכתבה החברתית? מדוע?
- במידה וערכת **סקר-כיצד** ביצעת את הסקר? כמה נסקרים השתתפו? מה גילם? מינס? כיצד עיבדת את תוצאות הסקר? כיצד שילבת את תוצאות הסקר בכתבה והאם הם חיזקו את השערתך או הפריכו אותה?
- מיהו **מומחה הדעת** ומדוע בחרת דווקא בו? אילו שאלות שאלת אותו?
- מי הוא/הם **המרואיין/ים** בכתבה החברתית, ומדוע נבחר/ו להיות מצוטט/ים באופן ישיר או עקיף?
- מהם מקורות המידע בכתבת החברתית ומהו סוגם?
- מהם **הממצאים** החדשים שגילית?
- מדוע נבחר **צילום/ים עיתונאי/ים** זה לכתבה החברתית?
- מהם **המסקנות** בעקבות הכנת הכתבה החברתית?
- האם **השערה** אוששה או הפרכה? הסבר?
- מהן **ההמלצות** לעתיד בעקבות הכנת הכתבה
- **2.3. במידה ונבחרה כתבת חדשותית מורחבת ככתבת גמר: (לענות על 4 שאלות) (5%)**
 - מה היו שיקולי בחירת הנושא?
 - מה היו שיקולי העריכה?
 - מה היו הדילמות בתחום האתיקה וכיצד פתרת אותן?
 - מה היו השלבים הקלים בתהליך ההפקה ומהם השלבים בהם התגלעו קשיים בתהליך זה?
 - מהו החידוש בכתבה החדשותית לעומת הידיעה החדשותית?
 - כיצד הכתבה החדשותית מרחיבה את הידיעה החדשותית?
 - מדוע בחרת להרחיב את הידיעה החדשותית לכתבה חדשותית?
 - מדוע נבחרה כותרת זו לכתבה החדשותית ומהו סוגה?
 - איזה מידע נבחר לכותרת המשנה ומדוע?
 - מהו סוג הפתיח הקיים בידיעה? ומדוע בחרת בו?
 - על אילו מקורות מידע נשענה הכתבה החדשותית? מדוע?
 - במידה וערכת **סקר-כיצד** ביצעת את הסקר? כמה נסקרים השתתפו? מה גילם? מינס? כיצד עיבדת את תוצאות הסקר? כיצד שילבת את תוצאות הסקר בכתבה?
 - מיהו **פרשן/ים מומחה הדעת** ומדוע בחרת דווקא בו? אילו שאלות שאלת אותו?
 - מי הוא/הם **המרואיין/ים** בכתבה החדשותית? ומדוע נבחר/ו להיות מצוטט/ים באופן ישיר או עקיף?
 - מדוע נבחר **צילום/ים עיתונאי/ים** זה לכתבה החדשותית?
 - מהם **המסקנות** בעקבות הכנת הכתבה החדשותית?
 - מהן **ההמלצות** לעתיד בעקבות הכנת הכתבה?

3. קישור בין עבודת ההפקה לידע העיוני בכתבת התחקיר/ בכתבה החברתית/בכתבת

הידיעה החדשותית המורחבת : (3%)

• -בחלק זה יש להציג שני (2) קשרים בין תהליך ההפקה שחוויתם בפועל ו/או התוצר שייצרתם, לבין שני (2) מושגים מבין המושגים הבאים בכתבת התחקיר לפי בחירתכם (אתם יכולים לבחור גם שלושה מושגים אחרים מתוך תוכנית הלימודים העיונית "מבוא לתקשורת המונים" ו"עיתונות כתובה ומשודרת").

• -במידה והכתבה לא פורסמה בעיתון או אתר מקוון (5%), בחלק זה יש להציג שלושה (3) קשרים בין תהליך ההפקה שחוויתם בפועל ו/או התוצר שייצרתם, לבין שלושה (3) מושגים מבין המושגים הבאים בכתבת התחקיר לפי בחירתכם (אתם יכולים לבחור גם שלושה מושגים אחרים מתוך תוכנית הלימודים העיונית "מבוא לתקשורת המונים" ו"עיתונות כתובה ומשודרת").

• תפקידי התקשורת בדמוקרטיה

• תפיסות תפקיד העיתונאי

• תפיסות אתיקה עיתונאית

• גורמים ארגוניים ואילוצים אחרים המשפיעים על עבודת העיתונאי

• קריטריונים של ערך חדשותי

• סגנונות ראיון

• סגנונות כתיבה ועריכה

• ז'אנרים בעיתון וטשטוש גבולות בין ז'אנרים

• עניין ציבורי ועניין לציבור

• סטריאוטיפים וייצוג

• תקשורת משקפת ו/או מעצבת

• בחלק זה עליכם לתאר את המושגים על-פי חומר הלימוד ואת אופן ביטויים בתהליך ההפקה שחוויתם ו/או בתוצר שנוצר.

נייר עמדה

נייר עמדה הנלווה לפרויקט גמר בהתמחות כתיבה עיתונאית (10 נק') - תשע"ח

מהו נייר עמדה?

נייר עמדה הוא סיכום מערכות הקשרים ולמידה ומהווה חוליה מקשרת בין לימודי תקשורת עיוניים ומעשיים. כל התלמידים, יתבקשו לבחון את יצירתם במסגרת פרויקט הגמר שהפיקו או יצירות כתיבה עיתונאית שהתפרסמו בכלי התקשורת, בכלי חשיבה וניתוח, תוך חיבור לחומר הלימוד במהלך שנות הלימודים במגמה, בליווי מקורות השראה ויישום.

המטרה המרכזית

המטרה המרכזית של כתיבת נייר עמדה מלווה, לתיק הפקה, בפרויקט הגמר בתקשורת היא לעודד למידה אקטיבית והבנת העבודה בתחום הכתיבה העיתונאית. נייר עמדה מעודד את הלומדים לחשוב, לנקוט עמדה ולהביעה בצורה מושכלת ורציונלית תוך קישור וחיבור לחומר העיוני בתקשורת הנלמד במשך 3 שנים, ובליווי מקורות השראה לתוצר הגמר מתוך האקטואליה או מתוצרים קודמים שנלמדו בכתה תוך יישום החומר התאורטי. (נושאים לדוגמא בהמשך - חלק א' של נייר העמדה)

מהי חשיבותו של נייר עמדה?

נייר העמדה, מחייב את התלמידים להבין לעומקם את התהליכים שנלמדו ובהם יצרו את יצירתם. חשיבותו בחקר התוצר והקשריו, בניסוח עמדה אישית מעמיקה ובאפשרות של בוחן היצירה לקבל נקודות מבט מגוונות ורחבות על נושא היצירה, חשיבותו ומשמעותיותו.

נייר העמדה מחייב את המורים העיוניים להכיר את היצירה המעשית של תלמידיהם ושל עיתונאים אחרים, לרדת לעומקה ולסייע להם לחברה לעולם התוכן התאורטי הנלמד בכיתה. כמו כן, מחייב את המורים המעשיים להכיר את חומר הלימוד העיוני ולעשות בו שימוש מושכל ויצירתי.

כיצד לכתוב את נייר העמדה?

התלמידים נדרשים לכתוב כתיבה אישית, אשר נתמכת במקורות כתובים, ויזואליים על פי הנחיות המצורפות להלן. היקף נייר העמדה 2-3 עמודים. **בפרויקט גמר בעיתונאות יענו כל שני התלמידים על כל החלקים או כל תלמיד אחד.**

נייר העמדה חייב להיות חלק מתיק ההפקה המוגש לבוחן המעשי וערכו 10 נק' (10%) מתוך ציון הבגרות המעשית.

מבנה נייר עמדה:

חלק א' - היבט תאורטי וחברתי 30% (מתוך 10 נקודות) - היקף חלק א' עמוד

על התלמיד/ה או שני התלמידים/ות לזהות ולהסביר מהו נושא הכתבה שבחרו שמספר המילים שלה לא פחות מ-600 מילים, לנסח בשתי פסקאות מהו הקשרו הרחב וחשיבותו (חברתי, ציבורי, תרבותי, סביבתי) ולנסח את הקשרו לחומר הלימוד העיוני ולתכנים התאורטיים מתוך תכנית הלימודים. חובה לעשות שימוש בשני מקורות חיצוניים.

נושאים לדוגמה: תפקידי התקשורת, התקשורת כהתכנסות ותקשורת כהעברה, שינויים טכנולוגיים והשפעתם על החברה, פער הבין-דורי ופער טכנולוגי, תרבויות וייצוג בתקשורת, יחסי קבוצות וייצוג קבוצות, מסורות השפעה, ייצוג מציאות, שפה ומציאות, שפה וכח, חופש הביטוי, אתיקה עיתונאית עניין ציבורי ועניין לציבור, וכו'.

חלק ב'- זיהוי ערכים ויישומם בפרויקט הגמר 30% (מתוך 10 נקודות) - היקף חלק ב' עמוד

על התלמידים לזהות דילמה, קונפליקט, ו/או התנגשות בין ערכים בכתבה העיתונאית, אשר נובעים ממנה **בהסתמך על קטע מתוך הכתבה (יישום)**. יש לתאר ולצרף לסעיף זה חלק מהכתבה (תמונות מהכתבה, כתבה מתוך העיתון) אשר מדגימים את הדילמה אותה ינתחו התלמידים.

חלק ג' - אישי 40% (מתוך 10 נקודות) - היקף חלק ג' עמוד

מקורות השראה

התלמיד/ה ת/יבחר 2 תמונות עיתונאיות או חברתיות מעולם התקשורת או מהחומר הלימודים העיוני שנלמד לאורך השנים אשר מהוות מקור השראה ליצירת פרויקט הגמר. התלמיד/ה ת/יכתוב תקציר של מקור השראה ות/יסביר באיזה אופן השפיעו התמונות על תהליך הפקת פרויקט הגמר. נסו לבקר את התמונות או תהליך הצילום - מה יכולתם לעשות אחרת? טוב יותר? השתמשו במושגים או תיאורים שנלמדו בהקשר של נושא מסוים בתכנית הלימודים.

מסמך מצורף, לצורך הנפקת אישור לתלמיד יא' – המעיד על הגשת חצי פרויקט הגמר בכיתה

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על התקשורת והקולנוע

שנה"ל: _____ בית הספר: _____

שם המורה המקצועי/ת ופרטים (כתובת, טלפון, מייל): _____

תאריך ההגשה של חצי פרויקט הגמר: _____

שם התלמיד/ה	נושא הידיעה החדשותית	נושא מאמר הדעה

הטלויזיה החינוכית, רח' קלאוזנר 14, רמת אביב, טל': 050-6282396 פקס: 03-5325659
 Email: doritballin@gmail.com, doritba@education.gov.il

מסמך מצורף:
אישור מאת הפיקוח המעיד על קבלת חצי פרויקט הגמר בכיתה יא'-

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על התקשורת והקולנוע

הנדון: אישור* קבלה של חצי פרויקט גמר לבגרות בעיתונאות מעשית לשנת הלימודים

אל רכז/מורה המסלול לעיתונאות:

שנה"ל:

ביה"ס:

הריני _____ (בעל התפקיד בפיקוח על התקשורת) לאשר כי תלמידי
מבית הספר _____ במסלול העיתונאות הכתובה והמשודרת
עמדו בדרישות הגשת חצי פרויקט הגמר לבגרות בעיתונאות, וכי **הגישו** הז'אנרים הבאים כנדרש
בתוכנית הלימודים המעשית לבגרות בעיתונאות:

1. ידיעה חדשותית

2. מאמר דעה

חתימת בעל התפקיד בפיקוח על התקשורת: _____
חותמת הפיקוח: _____
תאריך: _____

***יש למסור את האישורים המקוריים בלבד לבוחן בסוף כיתה יב'**

הטלויזיה החינוכית, רח' קלאוזנר 14, רמת אביב, טל': 050-6282396 פקס: 03-5325659
Email: doritballin@gmail.com, doritba@education.gov.il

ביבליוגרפיה מומלצת:

- לימור, יחיאל. ומן, רפי. (1997) עיתונאות: איסוף מידע, כתיבה ועריכה, אוניברסיטה פתוחה, רמת אביב.

- ◆ בונדי, רות. חתימה טובה – מדריך לכתיבה עיתונאית, דביר, 1992.
- ◆ גלוטמן, שוקה. רגע מצלמים – המדריך לשפה הצילומית בבית – הספר, מפעלים אוניברסיטאים להוצאה לאור, 1996.
- ◆ "חדשות", סגנון חדשות – מדריך לעיתונאי "חדשות", "חדשות", 1992.
- ◆ חכם רונית, גנור-שביט ורד, מה חדש?, רכס, 1994.
- ◆ כספי, דן, לימור, יחיאל. המתווכים – אמצעי התקשורת בישראל 1948-1990, עם עובד, האוניברסיטה העברית, 1992.

צילום

- ◆ גלוטמן, שוקה. רגע מצלמים – המדריך לשפה הצילומית בבית – הספר, מפעלים אוניברסיטאים להוצאה לאור, 1996.
- ◆ לנגפורד, מייקל, בוא נצלם, פוקוס, 1980.
- ◆ לנגפורד, מייקל, תולדות הצילום, הוצאת פוקוס, 1994.